

**Fires en primera
persona**

**Narcís Comadira
i Moragriega**

2023

Comadira

**Fires en primera
persona
Narcís Comadira
i Moragriega
2023**

Narcís Comadira

TÍTOL

Fires en primera persona 2023

TEXT

Narcís Comadira i Moragriega

DIRECCIÓ

Lluís-Esteve Casellas i Serra

IMATGES I DOCUMENTACIÓ

Tots les fotografies pertanyen a fons del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) i l'Arxiu Municipal de Girona

Contracoberta: cartell de Fires 2023 (Núria Nogué)

Selecció i documentació gràfica: Fina Navarrete Sánchez,

Lluís-Esteve Casellas i Serra

Correcció ortotipogràfica: Anna Bayó Sánchez

EDITA

© Ajuntament de Girona. Servei de Gestió Documental,
Arxius i Publicacions (SGDAP)

DISSENY I MAQUETACIÓ

Documenta Universitaria

ISBN: 978-84-8496-329-5

Dipòsit Legal: Gi 1392-2024

Imprès a Catalunya.

Girona, 2024.

Presentació

Aquestes poques pàgines, escrites i pronunciades per Narcís Comadira en un acte al Saló de Descans del Teatre Municipal, van ser el tret de sortida de les Fires i Festes de Sant Narcís l'octubre de 2023, i conformen el primer exemplar de *Fires en primera persona*, una proposta que hem impulsat des de l'Ajuntament de Girona per llegar les experiències i els records personals de gironins i gironines ben diversos.

Amb *Fires en primera persona* busquem, doncs, fer un exercici de preservació de la memòria, que és individual —la de l'autor—, però també col·lectiva —la de la ciutat—. Perquè, com veureu, les Fires d'en Narcís Comadira són les seves, però són també les de la resta de gironins i gironines. El recorregut que descriu a través de les olors i dels gustos, de la fressa i dels colors d'aquests dies de tardor, és íntim i personal, però alhora tots ens hi sentim identificats. Perquè al final les Fires representen per a tots el mateix: un esclat d'alegria que arriba a través de tots els sentits. Un esclat que vivim intensament en el present, però sobretot amb una capacitat immensa d'evocar records de joventut i d'infantesa.

Espero que, gaudint d'aquest magnífic text d'en Narcís, es despertin les vostres emocions i recordeu també com eren les vostres Fires. Desitjo també que aquest volum sigui només el primer capítol de molts més que vindran

de *Les Fires en primera persona* i que, any a any, anirem sumant relats i vivències personals que ens permetran conservar la memòria col·lectiva dels millors dies de tardor a la nostra ciutat.

Lluc Salellas i Vilar

Alcalde de Girona

Narcís Comadira, Dolors Oller i l'alcalde Lluís Salellas
al Saló de Descans del Teatre Municipal.
21 d'octubre de 2023. Lluís Romero.

Fires: els sentits de la memòria

Narcís Comadira

Quan l'alcalde de Girona em va demanar de ser avui aquí per parlar-los una mica de les meves Fires d'abans, li vaig dir que sí de seguida, del tot inconscientment, de debò. No em pensava que el fet de fer memòria em provoqués una agitació mental i sentimental tan gran. Quan un és vell com jo, aquestes capbussades a les aigües aparentment tranquil·les del passat, sobretot a les de la infantesa, són imprevisibles, susciten aparicions remotes i, a vegades, estranyes. Fan tornar coses que crèiem perdudes del tot i que, sovint, són sorprenents.

Potser els estranyarà que, quan em poso a recordar les meves Fires, les de quan era petit, vinguin a sorprendre'm, abans de res, les olors. I una olor porta a l'altra. L'olor d'olis fregits és la primera que recordo: els xurros, el baf oliós que sortia d'aquelles grans peroles on fumejava un líquid tèrbol. Ja es poden imaginar amb quins olis es fregia a la primera postguerra, però ens era igual, ens menjàvem aquells xurros ensucrats amb una alegria inconscient. I és que els estic parlant de les Fires de quan jo tenia, posem-hi deu anys, o sigui, les del 1952. Els records tenen una cronologia poc exacta, es barregen, van endavant i endarrere. Aniran venint tal com vulguin, motivats per una olor, com els deia, o per un color, o per un sabor, o per un so, o per una sensació...

La xurreria Nadal, a la plaça Independència de Girona.
1958. Martí Massafont Costals.

Una altra olor que em ve després de la de les xurreries és la de la capella de Sant Narcís el dia de la festa del Sant, que també era la meva onomàstica, com es diu. Una olor indefinida: una barreja de cera que crema, d'encens esbravat i de multitud humana. Després de l'ofici, que celebrava el senyor bisbe, el doctor Cartaà, en *Pepet Vermell*, com li deia la gent, els fidels anaven a fer el petó a la relíquia del Sant i a recollir, amb un petit donatiu, el cotó fluix beneït que anava molt bé per al mal d'orelles. La veritat és que no els puc pas dir si era eficaç o no. A casa sempre hi anàvem a recollir el cotó, sempre en teníem, però no recordo haver-ne hagut de fer servir mai, perquè, la veritat, en els meus vuitanta anys llargs de vida, mai no he tingut mal d'orella, però cada any, mentre vivia a Girona, pujava

a Sant Feliu i feia la cua pel cotó. En un racó de la capella, a la part de darrere, en allò que en podríem dir el cambril, hi havia unes senyores estàtiques, d'edat indefinida, darrere d'una tauleta vestida de blanc. Tu deixaves una almoina en una safata de llautó, en castellà en deien un *óbolo*, i et donaven una bosseta de paper, també blanca, que deia *Donum Sancti Narcissi*, amb un floquet de cotó fluix beneït a dins. Mentre feia la cua, tenia temps per mirar-me la preciosa capella dedicada al meu patró i patró de la ciutat. Una capella versallesca. Sempre he cregut que la va dissenyar l'arquitecte Ventura Rodríguez, perquè el bisbe Sivilla n'era un fan. L'hospici el va dissenyar ell i això està documentat. Per tant, a l'hora de fer la capella dedicada al patró de la ciutat i del bisbat i meu, a qui havia de cridar el bisbe, sinó al famós arquitecte? El problema és que, que jo sàpiga, no hi ha cap document que ho avaluï, però és igual. Jo sempre ho he cregut.

Una altra olor d'aquells dies de Fires, una olor acre, punyent, era l'olor dels crisantems. I és que les Fires coincideixen en el calendari amb dues diades importants en la litúrgia catòlica i en el costumari català. Tots Sants i el Dia dels Morts. L'olor que ara m'assalta, més que la dels crisantems en concret, és l'olor del cementiri. El dia de Tots Sants a la tarda, la meua àvia Domingüeta, acompanyada per la minyona, anava al cementiri a fer net el panteó familiar. S'havien de retirar flors seques, *mariposes* (ara en diuen xinxetes) gastades, rentar els vidres, escombrar i fregar el terra de marbre blanc. Tot havia d'estar impecable per a l'endemà, dia en què la gent de Girona anava al cementiri i s'havia de quedar bé. També hi portàvem els crisantems, l'olor dels quals m'ha quedat lligada a aquell dia. Eren uns crisantems blancs o grocs que encarregàvem a la florista Baró, de la plaça de les Castanyes, a la cantonada davant de la farmàcia Ribas.

Eren grossos, arrodonits, cruixents, i feien aquella olor que no he oblidat mai. No sé si aquest ritual d'anar al cementiri el Dia dels Morts ja no es practica, però vull creure que sí. Els morts sempre hi són, cada dia més pàl·lids, i la gent, més o menys, en té una certa cura.

Les Fires també eren gustos, sabors. A casa no érem gent de fer castanyades. Potser perquè la botiga era oberta fins tard. Per Tots Sants la botiga oberta? Sí, i per Sant Narcís també! Llavors les Fires eren més importants que no pas les Festes. I per Tots Sants, que era festa a tota la comarca, com que a Girona era tot obert, la gent dels pobles veïns aprofitava per venir a firar-se. Gent de la Bisbal, de Llagostera, de Cassà, de Medinyà i de Celrà, d'Amer i de Bescanó, de Fornells i Riudellots... què els he de dir! De tot arreu. La meva àvia estava pendent del cel. Si plovia, deia allò de «carrers molls, calaixos eixuts». Si feia sol, no deia res, però estava contenta. El dia de Sant Narcís també era obert, però hi havia menys gent. La botiga estava més tranquil·la. Jo hi baixava després d'esmorzar, perquè era el meu sant i tothom em felicitava. A mig matí pujàvem a Sant Feliu, a buscar el cotó beneït. Quan baixàvem ja era l'hora de dinar. A casa meva hi havia la tradició que el que feia el sant, triava el menú. Nen, què voldràs per dinar el dia del teu sant?, deia la meva mare. Jo tenia dos plats que m'agradaven molt: els calamars farcits i el pou. El pou era una mena de tortell de puré de patata amb tot de *pilotilletes* amb salsa a dins. El tortell, abans d'omplir-lo, es pintava amb ou deixatat i es daurava al forn. El puré, un cop servit, es barrejava amb la salsa de les *pilotilletes* i era gustosíssim.

Els dies de festa no anàvem a les fires: eren pels forasters. Què enteníem per anar a les fires? Què eren les fires?

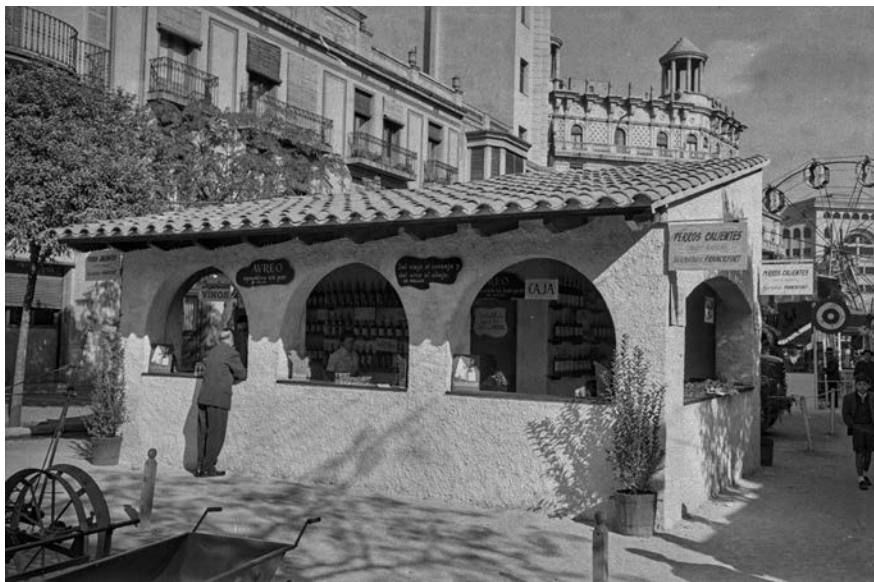
Àpat familiar.
1952. Martí Massafont Costals.

Les Fires en majúscula eren la setmana de festa, entre el 28 d'octubre, vigília de Sant Narcís, i el 5 de novembre, que n'era l'últim dia i el dia dels focs artificials. Les fires, en minúscula, eren el conjunt d'atraccions que es muntaven per a la distracció de gironins i forasters. En el meu temps, posem entre el 1949 i el 1959, s'instal·laven a la Gran Via. La Devesa va venir més tard, i ja no són les meves fires. Com que no hi havia trànsit, la Gran Via era un lloc ideal perquè era cèntric i estava asfaltat. Veig que he dit asfaltat i només de dir-ho m'han vingut al cap llambordes. Estava *adoquinada*, com en dèiem llavors? No ho sé. I quines atraccions recordo? Primer de tot, els autos de xoc. M'agradaven molt. I també m'agradava disparar amb balins a les parades de tir. Les muntanyes russes em marejaven i la *nòria* em feia por. Algun dia ens portaven a titelles. La barraca es deia Didó, i tenia un gran èxit. Les criatures cridaven, aplaudien els cops de bastó i tots

ens sabíem de memòria allò de «com més dolent, més lleig; com més lleig, més dimoni; i el dimoni va a l'infern». La barraca d'en Didó era una més de les fires. Abans o després dels titelles ens compraven un cotó fluix de sucre, blanc, sobretot sense tenyir. Sobretot. Dic això perquè el meu *tiu* farmacèutic advertia sempre a la meva mare i a la meva tia que no ens comprassin mai una d'aquelles pomes vermelles, amb una capa de sucre tenyit, ves a saber amb què...

Les atraccions de Fires a la Gran Via Jaume I.
1957. Xavier Puig Bofill.

Parada de frànkfurts a la Gran Via de Jaume I de Girona.
1957. Narcís Sans Prats.

Més endavant, calculo que cap a l'any cinquanta-sis, va venir una parada on feien salsitxes de Frankfurt. M'agradaven molt. Aquelles barretes de pa, torrades en una planxa oliosa d'haver cuit cent salsitxes abans, aquella mostassa picanteta i líquida que inundava el panet i la salsitxa... Quan un té catorze anys, s'ho menjaria tot. I la satisfacció d'una d'aquelles barretes cruixents, untades, picants, era una cosa així com la glòria del cel. Això eren les fires, per mi. Les fires amb minúscula. De petit, hi anava amb la família, germans, cosins. De més grandet hi anava amb els amics.

Amb algun amic anàvem a una altra fira, quan n'hi havia. *Gran feria de ganado en el baluarte de Bournonville*, així ho

anunciaven els programes. Hi havia uns cavalls preciosos, que era el que més m'agradava. I vaques i bous i ases...

Les Fires també eren soroll, fressa, garbuix. Tinc a les mans el programa de Fires de 1947. És una edició senzilla que va fer el meu avi per donar als clients de la botiga. A la primera pàgina del programa oficial tot el que està programat és soroll. El dia 28:

«A las 17, 30 - Disparo de una gran Traca, en la Plaza de la Independencia. A las 18 - Repique general de campanas y pasacalle por la Banda del Regimiento de Infanteria Alcántara núm. 33, que se dirigirá a la Inauguración de la Feria, en la Avenida de Jaime I y adyacentes. A las 19, 30 - Audición de Sardanas en la Plaza de España. A las 20, 30 - Concierto popular en la Plaza de España, frente al Ayuntamiento, por la rondalla "Armonía Musical", bajo la dirección del maestro Barnés, la que interpretará escogidas piezas de su repertorio...»

Tot era soroll, fressa.

El dia de Sant Narcís, va haver-hi un concert a la Rambla del Generalísimo, per la *brillante* Banda del mateix regiment. A les 19.30 h, sardanes. A les 20.30 h, *Baile de Gala en el Casino Gerundense*. En fi, ja ho veuen. I a les parades de les fires, els altaveus que cridaven possibles clients i que tocaven cançons de Lola Flores i Manolo Caracol. De fet, cada dia hi havia sardanes. I el 30 d'octubre, dues audicions: a les 12 h, a la plaça de Sant Pere i a les 19.30 h a la *Plaza del Aceite*. I el mateix dia, a les 22 h, *Gran concierto vocal en el Fomento de Cultura, por la sección orfeónica de la entidad, bajo la dirección de su Maestro y Director, señor Baró Güell...*

Ball de Gala al Casino Gironí.
1960. Narcís Sans Prats.

I així cada dia. Potser el dia 31, aquell any, va ser el més sonor de tots: sardanes, a les 12 h i sardanes a dos quarts de vuit. Fins i tot hi va haver solapament: a dos quarts d'onze de la nit, al GEiEG, «recital de arte, por los artistas Montserrat Fabra (soprano), Juan Fabra (piano), José Maria Dalmau (piano), Arsenio Girbal (violín) y Miguel Milla (piano)». I mitja hora més tard, al Teatre Municipal, hi va haver el gran concert de Fires: «Por la Orquesta Municipal de Barcelona, bajo la dirección del Maestro Toldrà, con asistencia de las Excmas. Autoridades de la ciudad y otras de Barcelona invitadas al acto». A continuació, no podia ser menys, *Baile de Gala en el Casino Gerundense*.

Ja em perdonaran tot aquest reguitzell de «sonoritats», però trobo que tenen la seva gràcia. Jo només tenia cinc anys i, *esclar*, no em recordo de res. Només vagament recordo quan la Banda militar desfilava sota el balcó de casa tocant *Los Voluntarios*. I ara, una perla del programa d'aquell any quaranta-set, en aquest cas «negra»: «En el salón de Baile Coliseo, se celebrarán bailes los días 29 de octubre, 1 y 2 de Noviembre, tarde y noche, amenizados por las orquestas Bolero y Pizarro y el cantor internacional Antonio Machín.»

Els grans, a part de les atraccions per a adults i a part dels balls, podien anar a sarsuela i a l'òpera. El programa de les Fires de 1947 que tinc a les mans especifica que «En el Teatro Municipal y en funciones de tarde (17.30 h) y noche (22.30 h), actuación de la Compañía Lírica de Marcos Redondo». Pel que fa a òpera, aquell any no n'hi va haver. Però recordo un cert enrenou a casa una nit que van fer *Aida*. La mamà, la tieta, la tia Carmen, anaven molt mudades. Totes a dins d'aquells abrics i jaquetes de *mouton* que veníem a la botiga de casa. Quin tacte, aquelles pells! Acaronar-les era un plaer deliciós... Sembla que, pel que van explicar

l'endemà, va ser una funció esplèndida. En un poema meu, «A la ciutat perduda», i perdonin que em citi a mi mateix, ho esmento:

Per Fires, alguns anys, hi havia òpera
al vell Municipal. Començava a fer fred
i les senyores treien els renards i els *moutons*
i aplaudien *Aida* o *Madam'Butterfly*,
estarrufades a les seves llotges.
Suraven flocs intermitents de benestar.
Hi havia una insistència una mica somorta
per part de la vida. Els anys passaven lents
i així es teixien, lentes, les ombres de la Història
a la vella ciutat meva perduda.

També venia un circ. Ens hi portaven. No m'agradava el circ. Feia pudor i era trist. Els pallassos mai m'han fet riure. Després, de gran, gràcies a Federico Fellini, n'he entès una mica la poètica, però millor filmada que no pas en directe. Ara em veig petit, encongit pel fred, amb el meu abrigit, assegut en un d'aquells bancs durs, de fusta, del circ, i em sento a la intempèrie de la vida, per dir-ho d'alguna manera. Potser la gràcia del circ sigui aquesta, el seu sentit metafòric. Llums, colors, música, perill i nostàlgia, tot aparença. En canvi, dolor amagat, tristesa, transitorietat, canvi...

Dins d'aquesta tessitura, entre les barraques de les fires n'hi havia una que tenia un aire exòtic i una mica malaltís. Es deia «Teatro chino de Manolita Chen», o alguna cosa així. No hi vaig entrar mai. Mai no he sabut què s'hi feia. Potser revista, potser, mig amagada entremig de lluentons, s'hi endevinava una mica de cuixa maquillada... Jo era un nen i allò era per als grans. Així ens ho deien.

El dia de Tots Sants i el Dia dels Morts, eren dies de botiga i cementiri. Ara associo aquests dies amb el fet de netejar els llautons del panteó amb Netol, amb l'olor dels crisantems, ja els ho he dit, amb la flameta vacil·lant de les *mariposes*. Si bé el dia de Tots Sants a la tarda acompanyava la meva àvia i la minyona a fer net el Panteó, l'endemà, el Dia dels Morts, la visita era ja ritual, resar un parenostre pels difunts de la família, llavors encara tots desconeguts: la tia Emília i el senyor Llens, el seu marit, la pobra tia Montserrat, germana del meu pare, morta a vint-i-cinc anys, just abans de la guerra, «una noia tan animada, sempre era l'última d'arribar a casa, tancava la Rambla», deia la meva àvia. Sempre em preocupava allò que hi havia escrit en algun lloc que no recordo, a terra?, allò de *Sepultura perpetua*. Babita, preguntava jo a la meva àvia, què vol dir «perpètua»? Que és per sempre més, em contestava ella. Sempre més? Sí, que mai no hi enterraran ningú més... Ah!, acabava jo, una mica desconcertat.

Ja he dit que a casa no recordo que es fes això que ara en diuen la castanyada. Però menjàvem panellets i castanyes. Les castanyes les compràvem a les castanyeres que hi havia als carrers i perfumaven la ciutat amb una olor especial, feta de carbó i de pell de castanya socarrimada. Les castanyeres també feien moniatos. M'agradaven, recordo, eren dolços, pastosos, calents, anaven bé pel fred que se'ns posava a dins aquells vespres de vagarejar per les fires. Però els moniatos que m'agradaven més eren els que feien a casa, petits, caramel·litzats amb greix de porc i sucre. Sabors perduts per sempre.

Un capítol a part eren els panellets. Girona tenia, en aquells temps de la meva infantesa que ara em tornen una mica a batzegades, unes confiteries esplèndides. Feien uns panellets inoblidables. Al carrer de casa, el

carrer Nou (llavors General Primo de Rivera), hi havia cal Negre, del senyor Piera. Era la més habitual, per nosaltres, perquè era la de més a prop. Més cap al pont de Pedra hi havia can Campistol. I a quatre passos, can Verdaguer, sota les voltes de la plaça del Gra (ara avinguda de Sant Francesc). Davant de l'Ajuntament, sota les voltes, can Pratdesava. El senyor Pratdesava, a més d'uns panellets sublims, feia una coca del profeta Isaïes, un invent seu, tan bona, que el meu pare a vegades n'hi encarregava una, però això, em sembla, era a l'estiu. També a prop de l'Ajuntament hi havia can Roca. A la Rambla, hi havia can Puig, a l'Argenteria, l'altre can Puig, i al davant, més cap al pont de Sant Agustí, can Faure...

Interior de la Confiteria Puig.
1940 ca. Fotografia Unal.

No en queda cap. Totes feien uns panellets com cal, inoblidables. A mi els que m'agradaven més eren els de pinyons, i encara ara són els únics que menjo. Apareixien tímidament uns dies abans de Sant Narcís, potser pel Pilar, feien el ple per Tots Sants i el dia dels Morts i s'esfumaven del tot amb els focs artificials del final de Fires.

He començat parlant de les olors de les Fires, després he parlat de la fressa i la música. Ara em toca parlar de com acabava tot això, d'una cosa on s'ajuntaven les olors, els colors i el soroll. Els focs. Abans, però, vull parlar d'un acte que tenia lloc el matí del dia dels focs. Es tracta de la Función Cívico-religiosa que tenia lloc al matí, a les 10 aquell any 1947, a Sant Feliu, «en memoria de los heroicos defensores de Gerona, durante los Sitios de 1803 y 1809, y en la de todos los españoles que sacrificaron sus vidas en la Cruzada de Liberación. Asistirá el Excmo. Ayuntamiento, figurando en la comitiva la histórica Bandera del Regimiento de Ultonia. Pronunciará la oración fúnebre el doctor don Carlos Salicrú, Pbro., Profesor del Instituto de Enseñanza Media de Figueras». Era un acte solemne i una mica tètric, funerari.

Després, a les sis de la tarda, al Casino, hi havia un gran ball. Les Fires estaven a punt d'acabar. I el final va tenir lloc, aquell any, a un quart de vuit: eren els focs. «El disparo de un grandioso y magnífico Castillo de Fuegos Artificiales, en el puente del Alférez Huarte, sobre el río Oñar, entre la calle del Carmen y el Paseo de San Francisco, a cargo del renombrado pirotécnico Francisco Igual ("El Volcán"), de Barcelona.»

Acte en memòria dels Defensors de Girona
durant els Setges de 1808 i 1809.
1967. Narcís Sans Prats.

Feia fred, molt fred, i ens havíem d'abrigar. Bufanda, gorro, guants. Sempre feia molt fred, llavors, per Fires. Anàvem a veure els focs al terrat de l'Hotel Peninsular, una mica més avall de casa, cap al riu, perquè el meu pare era amic de l'amo, el senyor Ramon Nicolazzi. Pujàvem amb l'ascensor fins a dalt de tot i allà teníem una llotja preferent sobre l'Onyar i el Pont. S'apagaven els llums tristos del carrer. Si el vent no era propici, es formava un núvol dens de fum sobre la llera del riu. Només vèiem els coets, les palmeres que, quan s'obrien, il·luminaven tot l'escenari, sobretot si eren blanques. Girona es tornava espectral. Però aquella il·luminació durava poc. Hi havia cascades, rodes, formes baixes que el fum mig tapava. Molt soroll dels petards, i una olor acre de pólvora cremada,

vagues ombres de fòsfor verd, taques vermelloses darrere el fum. Duraven poc, els focs, sempre massa poc, com duren poc les coses especials de la vida. Quan arribava el final, s'encenia, enmig d'aquella boira espessa un rètol que no calia llegir perquè tots sabíem què deia: «Gloria a San Narciso!». La glòria es desfeia a poc a poc, baixava cap a l'aigua tèrbola, les llums del rètol s'apagaven. Les del carrer, més aviat tristes, ja ho he dit, es tornaven a encendre. Tres petards forts i espaiats ens deien que fins a l'any vinent. Tornàvem capcots cap a casa, cap al confort domèstic de la calefacció i la *camilla*. Del pa amb tomata i la truiteta. Ara sí, ara s'havia acabat tot. L'endemà tornariem a col·legi, a menys que fos diumenge.

Pensaran que soc un vell carregat de nostàlgia. No s'ho creguin pas. No enyoro pas la infantesa, ni aquelles Fires, ni aquells temps. No, de cap manera. Com puc enyorar aquells temps? Pensin que en aquells temps, aquí, als porxos d'aquesta casa, a mà dreta, entrant, si no ho recordo malament, hi havia una inscripció gravada en pedra, és a dir, una làpida, on es llegia aquell text tants anys sagrat:

«Cautivo y desarmado el ejército rojo, han alcanzado las tropas nacionales sus últimos objetivos militares. La guerra ha terminado. Burgos, primero de abril de 1939. Francisco Franco. Año de la Victoria.»

Era el darrer ban de guerra. A finals de gener d'aquell any 1939, Girona era plena de gent que fugia. La fàbrica Grober cremava i, de retruc, cremava casa meva. Les Fires que he evocat eren només les de deu anys després. Com volen que enyori tot allò? Com volen que enyori la llengua en què estava escrit aquell programa oficial de Fires de 1947? La llengua en què estaven escrits els programes de les Fires encara molts anys després? La llengua en què

Focs de cloenda de les Fires des de l'antic pont de l'alferes Huarte.
1960. Josep Buil Mayral.

es feia tot? Fins i tot els Jocs Florals, que es deien «Juegos Florales». Fins i tot el sistema, diguem-ho així, enviava un mantenidor des de Madrid. El sistema? No, eren els mateixos gironins els que el cridaven. Al bar Savoy, a sota de l'hotel Peninsular, s'hi parlava molt el castellà. Militars, policies, inspectors d'Hisenda, inspectors del Timbre, jutges, allò que se'n deien els «funcionarios del Estado»... Recordo un any que van cridar com a mantenidor a un conspicu intel·lectual madrileny, Agustín de Foxá, que tenia arrels empordaneses. De Foixà, però, segurament ni n'havia vist mai el castell... Molts gironins formaven part del sistema, per dir-ho així, entre ells, el meu avi i el meu pare. Eren feixistes? No. Simplement estaven morts de por. Calia sobreviure.

Han passat molts anys, les coses han canviat, però encara en deu quedar algun, de gironí que creu que el castellà és la llengua que ens uneix, com diuen, algun que encara es va manifestar en una cerimònia madrilenya recent, cerimònia d'odi contra allò que som i el que volem. Des d'aquells anys foscos, les coses han canviat, evidentment. Ara estem força millor. Però no podem abaixar la guàrdia de cap de les maneres. Ara, la llengua del país pateix encara persecució. Retrocedeix en el seu ús social, amb gran satisfacció de molta gent i d'algun gironí, possiblement també. El món és un altre, convuls, terrible; d'acord, ple d'injustícia i cobdícia, de corrupció i de violència. Un món globalitzat, amb internet i això que en diuen les xarxes socials, que són xarxes, sí, perquè atrapen, però que de socials en tenen ben poc. Un món amb això que en diuen *intel·ligència artificial*... El nostre món ha canviat, les Fires també.

Aquelles Fires d'abans, les que recordo. Segur que ara són ben diferents, però en el fons són les mateixes. Esclats de llum, colors, soroll, olors, petards, música de moda, parades, barraques...

Programa de mà d'Almacenes Llens de les Fires de 1947,
donació de Narcís Comadira a l'Arxiu Municipal.

Quin sentit té tot plegat? Cap? Les Fires d'ara tenen el mateix sentit que les d'abans. Eren i són un parèntesi estrany que tot l'any s'espera. Potser el sentit de tot plegat és que la felicitat consisteix a viure uns dies fora del que és habitual, uns dies dins d'un parèntesi. Les Fires són i eren l'intent de complir un desig profund que nia sempre al cor dels humans: la cerca obsessiva de la felicitat.

Que tinguin unes bones Fires!

Res més i moltes gràcies!

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Miquel Martí i Pol', written over a horizontal line.

Cartell de les Fires i festes de Sant Narcís celebrades
del 28 d'octubre al 6 de novembre de l'any 1966.
1966. Narcís Comadira.

Narcís Comadira i Moragriega

Girona, 1942

«De les arts en practico algunes: la poesia, la pintura, la cuina —i estic en contacte, una mica de trasantó, amb l'arquitectura. M'agradaria ser músic, però el meu temperament sempre he cregut que era més visual que altra cosa. D'haver nascut pell-roja —hauria estat magnífic!— segurament tallaria tòtems i faria senyals de fum. Ben pensat, però ja és el que faig. La pintura encara té per a mi alguna cosa de ritual i la poesia ¿què és sinó senyals de fum?»»

«Qui sóc i per què escric», a *Narcís Comadira; escriptor del mes* (Barcelona: Institució de les Lletres Catalanes, gener de 1996)

Poeta, pintor, traductor i dramaturg amb una trajectòria tan polifacètica com reconeguda, va començar els seus estudis en Humanitats i Filosofia al Seminari de Girona i, posteriorment, al monestir de Montserrat. Després d'iniciar estudis d'arquitectura i filologia romànica va obtenir la llicenciatura en història de l'art.

Als anys seixanta va formar part del que s'anomenaria el Grup de Poetes de Girona, influenciat per Gabriel Ferrater, per Josep Carner i també per J. V. Foix. A més, va ampliar les seves influències durant la seva estada com a lector a la Universitat de Londres (1971-1973).

A partir dels anys vuitanta, Comadira va expandir la seva obra cap al teatre, amb obres com *La vida perdurable*,

que va obtenir, entre altres reconeixements, el Premi de la Crítica Serra d'Or. En l'àmbit de la traducció, sobretot de l'italià i de l'anglès ha traduït al català poetes com ara G. Bassani, E. de Filippo, L. Pirandello o R. Rowell, i ha estat reconegut amb el premi Cavall Verd per la traducció de *Digue'm la veritat sobre l'amor*, de W. H. Auden.

Com a historiador de l'art s'ha dedicat bàsicament a l'època del noucentisme i, conjuntament amb l'arquitecte Joan Tarrús, ha escrit un exhaustiu estudi sobre l'arquitecte gironí Rafael Masó. També ha pres part, com a col·laborador, en la redacció d'alguns projectes d'arquitectura amb l'equip Bosch, Tarrús, Vives; i ha impartit classes a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona.

Narcís Comadira també ha estat i és un activista cultural compromès amb la defensa i promoció de la cultura catalana en diverses formes artístiques i literàries.

Mural de Narcís Comadira en procés de creació.
Facultat de Lletres de la Universitat de Girona.
1993. Anna Maria Carreras Vidal.

Cartell 2023

Per Fires, alguns anys, hi havia òpera al vell Municipal. Començava a fer fred i les senyores treien els renards i els *moutons* i aplaudien *Aida* o *Madam'Butterfly*, estarrufades a les seves llotges. Suraven flocs intermitents de benestar. Hi havia una insistència una mica somorta per part de la vida. Els anys passaven lents i així es teixien, lentes, les ombres de la Història a la vella ciutat meva perduda.

«A la ciutat perduda» (*Lent*, 2012)

Narcís Comadira

M